Provtagning för kontroll av kemiska och radioaktiva faror

Här ger Livsmedelsverket vägledning om hur kraven i lagstiftningen kan uppnås. Vägledningen är inte bindande och utesluter inte andra sätt att uppfylla kraven.

Kemiska och radioaktiva ämnen kan förekomma i livsmedel av olika anledningar. Vissa ämnen är miljöföroreningar och kommer in i livsmedelskedjan för att de finns i luft, vatten, jord eller foder. Andra ämnen kan vara rester av produktionsprocessen, som växtskyddsmedel och läkemedelsrester.

Om lagstiftningen

Den grundläggande lagstiftningen som styr provtagning för kontroll av kemiska och radioaktiva faror består av EU:s förordningar. Här nedan kan du läsa mer om den viktigaste lagstiftningen. På alla sidor om provtagning finns den lagstiftning som är relevant samlad i spalten till höger. Där kan du klicka dig vidare och både få information om lagstiftningen och komma direkt till de olika lagarna och förordningarna. Den lagstiftning som styr området är framför allt:

- Förordning (EG) nr 178/2002 om allmänna principer och krav för livsmedelslagstiftning, om inrättande av Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet och om förfaranden i frågor som gäller livsmedelssäkerhet.
- Förordning (EU) nr 2017/625 om offentlig kontroll och annan verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels-och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel et c.
- Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2005:21) om offentlig kontroll av livsmedel

Provtagning och analys:

- Förordning (EG) nr 333/2007 om provtagnings- och analysmetoder för offentlig kontroll av halten av spårämnen och främmande ämnen från bearbetningen i livsmedel
- Förordning (EG) nr 401/2006 om provtagnings- och analysmetoder för offentlig kontroll av halten av mykotoxiner i livsmedel
- Förordning (EU) nr 2017/644 om provtagnings- och analysmetoder för kontroll av halter av dioxiner, dioxinlika PCB och icke-dioxinlika PCB i vissa livsmedel och om upphävande av förordning EU (nr) 589/2014
- Förordning (EG) nr 1882/2006 om provtagnings- och analysmetoder för offentlig kontroll av nitrathalten i livsmedel
- Förordning (EU) 2023/2782 om provtagnings-och analysmetoder för kontroll av mykotoxiner i livsmedel och om upphävande av förordning (EG) nr 401/2006
- Förordning (EU) 2023/2783 om provtagnings-och analysmetoder för kontroll av halten växttoxiner i livsmedel och om upphävande av förordning (EU) 2015/705
- Direktiv 2002/63/EG om fastställande av gemenskapens provtagningsmetoder för den offentliga kontrollen av bekämpningsmedelsrester i och på produkter av vegetabiliskt och animaliskt ursprung
- Beslut 2002/657/EG om genomförande av rådets direktiv 96/23/EG avseende analysmetoder och tolkning av resultat
- Livsmedelsverkets föreskrifter (SLVFS 1998:8) om provtagning för kontroll av vissa ämnen och restsubstanser i djur och produkter från djur. (Omtryck LIVSFS 2005:27)
- Lag (2006:806) om provtagning på djur, m.m.
- Förordning (2006:815) om provtagning på djur, m.m.

Gränsvärden, märkning med mera:

- Förordning (EU) nr 37/2010 om farmakologiskt aktiva substanser och deras klassificering med avseende på MRL-värden i animaliska livsmedel
- Förordning (EG) nr 396/2005 om gränsvärden för bekämpningsmedelsrester i eller på livsmedel och foder av vegetabiliskt och animaliskt ursprung
- Förordning (EG) nr 853/2004 om fastställande av särskilda hygienregler för livsmedel av animaliskt

ursprung
- Förordning (EG) nr 41/2009 om sammansättning och märkning av livsmedel som är lämpliga för personer med glutenintolerans
- Förordning (EU) nr 1169/2011 om tillhandahållande av livsmedelsinformation till konsumenterna
- Förordning (EU) nr 828/2014 om krav på tillhandahållande av information till konsumenterna om frånvaro eller reducerad förekomst av gluten i livsmedel
- Förordning (EU) 2023/915 om fastställande av gränsvärden för vissa främmande ämnen i livsmedel
- Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2012:3) om främmande ämnen i livsmedel
- Rekommendation 2013/647/EU om undersökningar av akrylamidhalterna i livsmedel
- Rekommendation 2013/711/EU om minskning av dioxiner, furaner och PCB i foder och livsmedel.
- Rekommendation (2006/583/EG) om förebyggande och begränsning av fusariumtoxiner i spannmål och spannmålsprodukter
- Förordning (2011:1494) om vissa fiskarter från Östersjöområdet
- Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2014:22) om vissa fiskarter från Östersjöområdet
- Livsmedelsverkets föreskrifter om livsmedelsinformation (LIVSFS 2014:4)
- Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2000:14) om livsmedel för särskilda näringsändamål

Kommissionens vägledningar och annan information:

- Kommissionens vägledning för behöriga myndigheter för kontroll av överensstämmelse med EU:s lagstiftning gällande aflatoxiner
- Kommissionens vägledning till förordning (EU) 519/2014 om ändring av förordning (EG) 401/2006 (om mykotoxiner)
- Kommissionens vägledning till förordning (EG) nr 178/2002
- Kommissionens vägledning till verkställande av bestämmelserna om dioxiner i händelse av bristande överensstämmelse med gränsvärdena för dioxiner i livsmedel
- Kommissionens vägledning till provtagning av hela fiskar av olika storlek och/eller vikt
- FAO Code of Practice beskriver hur man kan minska föroreningen av livsmedel med polycykliska aromatiska kolväten (PAH) från rökning och direkta torkningsprocesser
- Codex Code of Practice beskriver hur man kan minska halten av akrylamid i livsmedel
- Jordbruksverket. Rekommendationer för att minimera fusariumtoxinerna DON och ZEA i spannmål 2021

Provtagning kemiska och radioaktiva ämnen

Om du läser vidare under nästa nivå hittar du en sammanställning av tänkbara kemiska och radioaktiva ämnen som kan förekomma i livsmedel och innebära en fara för konsumenten. Dessa ämnen kan vara aktuella att analysera i offentlig kontroll.

Texterna är tänkta att ge tillräcklig kunskap om provtagning och bedömning av analysresultat för kontrollmyndigheterna för att kunna hantera olika situationer som kan uppstå när man genomför den offentliga kontrollen. Informationen kan också användas som grund för diskussioner vid planering och prioritering av offentlig kontroll och vid bedömning av livsmedelsföretagens egen kontroll.

Anledningen till att genomföra en provtagning behöver inte vara baserad på risk utan kan lika gärna vara att verifiera att en livsmedelsföretagares egen kontroll fungerar eller att märkningen av ett livsmedel är korrekt. För vissa näringsämnen är ett för högt intag förknippat med hälsorisker, men i de flesta fall är syftet med undersökning av näringsinnehåll att kontrollera att innehållsdeklaration överensstämmer med innehållet, det vill säga kontroll av redlighet.

Senast uppdaterad 24 september 2025 Ansvarig grupp ROR_DK